

## Motion till riksdagen 2009/10:A13

av **Berit Högman m.fl. (s, v, mp)**  
med anledning av prop. 2009/10:146

# Valfrihetssystem hos Arbetsförmedlingen

## Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår propositionens förslag till lag om valfrihet hos Arbetsförmedlingen.
2. Riksdagen avslår propositionens förslag till ändring i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet.

## Motivering

Med lagen om valfrihetssystem hos Arbetsförmedlingen lämnas fältet öppet för en privatisering av hela förmedlingsverksamheten. Detta är en genomgripande reform av Arbetsförmedlingen som vi tre partier, Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, är emot. Vi är också mycket kritiska till den slarviga hanteringen av lagförslaget. I propositionen saknas en analys av och förslag på hur kvalitet, rättssäkerhet och likabehandling ska säkerställas. Inget av detta har regeringen gjort. Vi saknar också en begränsning av när lagen får användas och vilka villkor och krav som ska gälla om den används. Detta sätt att lämna över politiska beslut på en myndighet bäddar för rättsosäkerhet och försvårar det demokratiska ansvarsutkrävandet. Med tanke på den kritik som framfördes av Riksrevisionen (RiR 2007:12) med anledning av regeringens dåligt underbyggda beslutsunderlag, är förslaget i propositionen anmärkningsvärt. Vi ser också brister i hur målen för arbetsmarknadspolitiken ska kunna uppfyllas. Regeringen vill nu, som så många gånger tidigare, driva igenom en reform utan att förarbetet är gjort. Det är tydligt att regeringens ideologiska principer går före de arbetssökandes behov av en effektiv förmedlingsverksamhet.

Vi tre partier har en annan syn på arbetsmarknadspolitiken än regeringen. Vi vill stärka de arbetssökande så att fler kan komma i fråga för arbete. Vi vill rusta dem som i dag är arbetslösa så att de kan ta de jobb som växer fram,

## Fel! Okänt namn på

eftersom vi vet att de behövs för att möta generationsväxlingen på arbetsmarknaden. I syfte att förbättra matchningen och ge de arbetssökande en bättre överblick över tillgängliga arbetstillfällen vill vi att alla lediga platser ska anmälas till Arbetsförmedlingen.

Arbetsförmedlingen ska ha större möjlighet än i dag att använda det breda utbud av åtgärder och utbildningsinsatser som inte bara finns inom den egna myndigheten utan också hos institut, företag, yrkesutbildare, vuxenutbildning, högskolor och folkhögskolor. Vi vill utveckla Arbetsförmedlingens samverkan med parterna, med kommuner och andra lokala och regionala aktörer. Samtidigt får Arbetsförmedlingens myndighetsutövning och ansvar aldrig läggas över på någon annan aktör.

## Myndighetsutövningen – ett olöst problem

En viktig del av myndighetsutövningen är kontrollen av den arbetssökandes sökaktivitet. Den ska vara relevant och rättssäker för den enskilde och säkerställa att rätt ersättning betalas ut. Detta är också viktigt för arbetslöshetsförsäkringens legitimitet. Regeringen har förbisett myndighetsutövningen vid tidigare upphandlingar av kompletterande aktörer, vilket har uppmärksammats av Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF). IAF slog i en rapport (2009:5) fast att Arbetsförmedlingen inte fullt ut har kunnat uppfylla kontrollfunktionen i arbetslöshetsförsäkringen. Arbetsförmedlingen har delvis beaktat detta men fortfarande finns brister i rutiner, säkerhet och avtal. Kontrollen måste bli tydlig och rättssäker, annars riskerar problemet att öka i och med införandet av den nya lagen.

## Myndighetens uppdrag försvåras

Enligt instruktionen för Arbetsförmedlingen ska myndigheten bl.a. effektivt sammanföra dem som söker arbete med dem som söker arbetskraft, och verksamheten ska bedrivas på ett effektivt, enhetligt och rättssäkert sätt. Arbetssökande och arbetsgivare ska ha tillgång till en likvärdig service i hela landet, och den geografiska och yrkesmässiga rörligheten ska öka. Vi tre partier menar att den proposition som nu lagts fram innebär en stor risk för att ovanstående mål blir ytterst svåra att uppfylla. Hur ska effektiviteten i matchningen upprätthållas utan en myndighet med god överblick över lediga jobb och vilken kompetens som kan erbjudas?

I myndighetens regleringsbrev under den förra regeringen fanns mål om att förkorta vakanstiderna för otillsatta platser. I samband med detta skulle arbetsgivare som var i snabbt behov av personal särskilt uppmärksammas. Någon målsättning om vakanstider och arbetsgivare finns inte längre för Arbetsförmedlingen. Att se till att vakanstiderna inte blir för långa och att bidra till att förse arbetsgivare med kompetenta sökande är en förutsättning för att målen om en effektiv matchning och en väl fungerande arbetsmarknad ska

uppfyllas. Vi tre partier kan konstatera att den nuvarande regeringen inte lägger samma vikt vid detta.

Med en arbetsförmedlingsverksamhet som är splittrad på kanske tusentals privata aktörer blir det ytterst svårt att tillgodose arbetsgivarnas behov av personal. I stället riskerar arbetsgivare att få så många olika kontakter att de avstår från att använda sig av Arbetsförmedlingens tjänster. Arbetsförmedlingen har de senaste åren jobbat alltmer med uppsökande verksamhet för att effektivisera matchningen och bättre möta de behov som finns, och som kan uppstå i framtiden, hos arbetsgivare. För att det arbetet ska kunna utvecklas och bli ännu effektivare krävs en Arbetsförmedling med god överblick över den kompetens som finns att tillgå i form av arbetssökande och de behov av kompetens som finns på arbetsmarknaden. Detta är viktigt också ur ett samhällsekonomiskt perspektiv eftersom arbetskraftsbrist hämmar tillväxten. Vi kan konstatera att regeringen inte har gjort någon analys av förutsättningarna för att matchningsuppdraget ska säkerställas inom ramen för det föreslagna valfrihetssystemet.

En annan del av matchningsproblematiken är hur de sökande ska få en överblick över de lediga jobb som finns. Arbetsförmedlingens platsbank är av stor vikt för de sökandes chanser till jobb och för att främja rörligheten, och vi ser en risk för att en splittrad arbetsförmedling inte förmår upprätthålla kvaliteten i platsbanken.

## Likabehandling av arbetslösa

För oss socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister är det viktigt att alla arbetslösa får tillgång till insatser som passar den enskildes behov. Vi ser med oro på att de som finns hos en aktör inom valfrihetssystemet inte får del av utbudet av sådana insatser, vilket konstateras i en rapport från Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering, IFAU, (2009:23). Även detta är exempel på en fråga som borde ha utretts innan propositionen lades fram. Likabehandlingsprincipen kan inte tillgodoses med mindre än att ett likartat stöd kan erbjudas alla, oavsett aktör och oavsett var i landet man bor.

Inte heller problemen med etableringen av aktörer belyses i propositionen. I det system som föreslås är det fritt fram att agera på marknaden så snart en aktör uppfyller de uppställda kraven. Men hur ska regeringen säkerställa att etableringen blir geografiskt någorlunda jämnt fördelad och att utbudet blir likartat?

## Kvaliteten i valfrihetssystemet

Det finns en uppenbar risk för att leverantörer av tjänster har motiv att uppträda kortsiktigt och erbjuda tjänster med låg kvalitet. Om inga andra utvärderingsverktyg finns, kanske det räcker att göra ett tillräckligt gott intryck för att få nya kunder och därmed vara kvar på marknaden och få betalt för sina tjänster. Vi tre partier menar att det är fel att människor, varav många redan befinner

#### Fel! Okänt namn på

ner sig i en utsatt situation, ska agera försökskaniner på en förmedlingsmarknad. Frågan om hur kvaliteten ska säkerställas borde ha utretts.

Det finns också en risk för att leverantören inriktar sig mot grupper som lättast kan få ett arbete. Risken för detta kan minskas genom ett väl avvägt system för ersättning till leverantören. I propositionen nämns ingenting om hur ersättningen bör utformas. Det slås inte heller fast att aktörerna inte får neka en person förmedlingstjänster.

Till sist bör det också betonas att en modell där kunden väljer leverantör är svårare att utvärdera.

## Den fackliga vetorätten begränsas

Regeringen föreslår en begränsning av fackets vetorätt vid tillämpningen av valfrihetssystemet. Samma begränsning av vetorätten gäller i dag för lagen om offentlig upphandling, vilket i realiteten omöjliggör för fackliga organisationer att ställa krav på kollektivavtalsenliga villkor. Vi tre partier motsätter oss kraftfullt en begränsning av vetorätten. Vi menar att lika stränga lagar ska gälla för offentlig upphandling och tjänstekoncession (valfrihetssystemet) som för arbetsmarknaden i övrigt.

Stockholm den 6 april 2010

*Berit Högman (s)*

*Josefin Brink (v)*

*Sylvia Lindgren (s)*

*Maria Stenberg (s)*

*Ann-Christin Ahlberg (s)*

*Jennie Nilsson (s)*

*Ulf Holm (mp)*

*Lars Lilja (s)*

*Luciano Astudillo (s)*

*Patrik Björck (s)*

*Torbjörn Björlund (v)*